

Samuel Hakemann

Nakladatelství ALTERNATIVA
Elišky Přemyslovny 380, 156 00 Praha 5

in käsige ...
in käsige ...
in käsige ...

käsige ...
...
... 174. 580.

...
... 17. 17.

...
... 11. 4.

in käsige ...
...
... 12. 3.

käsige ...
...
... 175. 589.

in käsige ...
...
... 70. 120.

...
... 17. 7. 2.

...
...
...
...

...
...
... 18. 8.

...
...
...
...

...
...
... 18. 98.

Překlad šestého doplněného vydání,
opatřeného mnoha autorovými
poznámkami

Samuel Hahnemann

ORGANON

LÉČEBNÉHO
UMĚNÍ

Samuel Hahnemann: Organon der Heilkunst

Překlad Emilie Harantová

© Alternativa, 1993

Portrét na obálce použit s laskavým svolením Dr. Leopolda Drexlera

Vydalo nakladatelství Alternativa v roce 1993

Elišky Přemyslovny 380, 156 00 Praha 5

Tel.: 257 899 205, tel./fax: 257 922 331

info@alternativa.cz

www.alternativa.cz

Dotisk 2009

ISBN: 80-85993-17-1

Předmluva k českému vydání

Homeopatie není pro nás historickým fenoménem a Organon jen historickým dílem. Homeopatie je dnes neobyčejně silně rozšířená metoda léčby ve všech vyspělých zemích světa a její obliba neustále stoupá, a to i v této zemi. Dnes, stejně jako kdysi, homeopatičtí lékaři tvrdí a prokazují, že homeopatie má oproti klasické medicíně velké výhody spočívající v možnosti léčby chronických chorob, ve vyloučení vedlejšího efektu léků, v přesném, rychlém a nenásilném odstranění akutních nemocí na základě dokonalé znalosti účinků každého léku. I dnes lékaři oceňují preventivní působení, které s sebou homeopatie nese. Samozřejmě, alopacie (klasická medicína) kritizovaná Hahnemannem odpovídá jiné době a jiné technické úrovni. Současní homeopaté však soudí, že se v principu příliš mnoho věcí nezměnilo. Hlavní protiklad - potlačení nemoci protichůdnými prostředky při léčbě alopatické a odstranění vnitřní příčiny nemoci similitudem při léčbě homeopatické - zůstal zcela zachován. A především: Nezměněny zůstávají všechny základní principy homeopatie, popsané v Organonu. Generace homeopatických lékařů od časů Hahnemanna až po současnost vycházejí z Organonu, který je vydáván stále znovu ve všech světových jazycích. Přestože byla homeopatická metoda podrobně rozpracována Hahnemannovými následovníky, přestože byly napsány stovky dalších knih o homeopatii, přestože dnes homeopatie používá velmi široké šká-

ly léků i vysokých potencií a počítačových diagnostických metod, zůstává Organon základním zdrojem a inspirací.

Zakladatel homeopatie Christian Friedrich Samuel Hahnemann se narodil 11. dubna 1755 v Míšni jako syn malíře porcelánu. Studium medicíny zahájil v Lipsku, pokračoval ve Vídni, doktorát medicíny získal v Erlangenu. Během studií pobýval nějaký čas v Sedmíhradsku, kde se setkal s nemocnými zimnicí. Působil jako lékař v Gommernu, tam vydal svou první vědeckou práci o léčbě chronických nemocí, obsahující již kritiku současné medicíny. Ve svém dalším působišti, Drážďanech, vedl jeden rok městské nemocnice, publikoval práce o otravách arzénem a o léčbě venerických nemocí. Překládal odbornou literaturu z francouzštiny, angličtiny a italštiny, ovládal osm jazyků. V Lipsku publikoval práci *Přítel zdraví*, v níž dával různá hygienická doporučení týkající se bydlení a způsobu života, vyžadoval též desinfekci nástrojů. Během prací na překladu Materie mediky skotského lékaře Cullena zjistil nesrovnalosti v popisu účinků chininu při léčbě zimnice. Proto se rozhodl vyzkoušet chinin sám na sobě. Při užívání chininu začal vykazovat mnoho symptomů této nemoci - a tak položil základ později podrobně rozpracovanému principu homeopatie, *similia similibus curantur*, podobné léčí podobné. Ty symptomy, které lék může vyvolat u zdravého jedince, dokáže vyléčit u nemocného. Časem na sobě, na svých žácích a pacientech vyzkoušel účinky velkého množství látek. Značný vliv na jeho další výzkumy měl jiný britský vědec, Edward Jenner, který v r. 1796 objevil očkování proti pravým neštovicím živou vakcínou připravenou z kravských neštovic. Jak vyplývá ze samotného Organonu, byla již brzy po svém objevu vakcína v Německu široce používána. Výsledky výzkumů o léčích shrnul Hahnemann v díle *Čisté učení o léčích (Reine Arzneimittellehre)*, které vycházelo v šesti svazcích od r. 1811 do r. 1821.

Základním dílem homeopatie (z řečtiny: *homeo* = stejný, *patos* = utrpení, nemoc) se však stal *Organon racionální léčby*

(*Organon der rationellen Heilkunde*), vydaný v roce 1810 v Lipsku. 2. vydání vyšlo v r. 1819, další následovala r. 1824, 1829, 1833 a to s poněkud změněným názvem - *Organon léčebného umění (Organon der Heilkunst)*.

Efektivnost převratně nové léčebné metody se projevila poprvé při epidemii skvrnitého tyfu, která propukla po slavné Bitvě národů u Lipska r. 1813. Zatímco jiným lékařům umírala až jedna třetina nemocných, z Hahnemannových pacientů (bylo jich 183) zahynula jen jedna stará žena. V té době Hahnemann přednášel homeopatii na Lipské univerzitě, řady jeho stoupců a žáků se značně rozrostly.

Přijel se k němu léčit i kníže Schwarzenberg, velitel koaličních armád, avšak protože nedodržel všechny pokyny, Hahnemann se jeho léčby zřekl.

Hahnemann zdůrazňoval, že léky má vyrábět sám lékař, to se ovšem nelíbilo lipským lékárníkům, kteří proti němu zahájili soudní při. Královským dekretem bylo Hahnemannovi zakázáno, aby své léky vyráběl sám. To, a další intriky ze strany jeho kolegů, ho přimělo k odchodu z Lipska. Na pozvání vévody z Anhalt-Köthen, který mu udělil titul dvorního rady, se usadil r. 1821 v městečku Köthen. V té době už získává Hahnemann značný věhlas, navštěvují ho pacienti a žáci z celé Evropy. V letech 1828-1830 vydává *Chronické nemoci (Chronischen Krankheiten)* ve čtyřech dílech. V nich podrobně rozpracovává učení o miasmatech. Vycházejí první odborné homeopatické časopisy, jsou zakládány homeopatické nemocnice, nejdříve v Lipsku, v Mnichově a ve Vídni. V r. 1829 proběhly oslavy Hahnemannova 50. výročí získání lékařského diplomu, latinský program oslav podepsalo 400 lékařů.

V témž roce byl založen *Svaz německých homeopatických lékařů*, existující dodnes.

Šest let po smrti své ženy Henrietty, s níž měl 10 dětí, se Hahnemann ve věku 80 let znovu oženil s 34 letou Francouzskou a přesídlil do Paříže. Tam se stal čestným předsedou *Francouzské*

homeopatické společnosti. Homeopatie byla tehdy již rozšířena v Evropě i ve Spojených státech. Samuel Hahnemann zemřel 2.července 1843.

Jiří Čehovský

Předmluva

k prvnímu vydání z roku 1810, které vyšlo pod názvem
ORGANON RACIONÁLNÍ LÉČBY

Ze zkušeností všech epoch vyplývá, že žádná činnost nebyla vyhlášena za umění domnělého (*ars conjecturalis*) jednoznačněji než umění lékařské. Jestliže se žádná nemůže vyhnout bádavému zkoumání toho, zda má vůbec opodstatnění, tím spíše se to týká umění, o němž se opírá nejcennější statek pozemského života, lidské zdraví.

Pokládám si za čest, že jsem byl v novějších dobách jediným, kdo provedl seriózní, výmluvnou revizi tohoto umění, a výsledky svého přesvědčení předložil světu dílem v bezejmenných, dílem v konkrétně pojmenovaných spisech.

Při tomto zkoumání jsem našel cestu k pravdě, jíž jsem musel kráčet sám, na hony vzdálen dosud běžné, pohodlné cestě lékařského nahlížení. Čím dále jsem postupoval od pravdy k pravdě, tím více se mé poznatky, z nichž žádný jsem neuplatnil bez ověření zkušenostmi, vzdalovaly oné staré konstrukci, kterou tvořily domněnky a názory a jež se udržovala pouze kvůli těmto názorům a domněnkám.

Výsledky svého přesvědčení jsem shromáždil v této knize.

Ukáže se, zda lékaři, kteří se ohánějí svým svědomím a lidstvím, jen ještě hlouběji nezabřednou do neblahého přediva domněnek a svévole, nebo zda dokáží otevřít své oči spásné pravdě.

hem. Tímto způsobem velice úspěšně léčí sklon k překyselení žaludku velmi malou dávkou vitriolu v případech, kdy byla neúspěšně podávána velká množství absorpčního prášku.

Tak blízko už byli lidé velké pravdě! Zůstalo však vždy jen při prchavé myšlence. A proto nebyla tak nezbytná změna prastaré lékařské léčby nemocí a dosavadního neúčelného kurýrování ve skutečné, pravé a jisté lékařské umění uskutečněna až do našich dnů.

§ 1

Nejvyšším a *jediným* povoláním lékaře je vracet nemocným zdraví, což jest nazýváno léčbou. ¹

§ 2

Nejvyšším ideálem léčby je rychlé, nenásilné, trvalé obnovení zdraví, nebo odstranění a zničení nemocí v celém jejím rozsahu, a to co nejkratším, nejspolehlivějším způsobem, na základě jasně pochopitelných principů.

§ 3

Jestliže si lékař zřetelně uvědomuje, jakou nemoc je v každém jednotlivém případě nemocí zapotřebí vyléčit (*rozpoznání nemoci - indikace*), a pokud si zřetelně uvědomuje, co je na lécích, tedy na každém jednotlivém léku, oním zvláštním, oním hojivým (*znalost účinků léku*), a na základě jednoznačných důvodů dokáže ono uzdravující v lécích přizpůsobit chorobným symptomům,

---

¹ Nikoli však (čímž tolik lékařů doposud v honbě za slávou marnilo síly a čas) splétáním prázdných nápadů a hypotéz týkajících se vnitřní podstaty životního principu a vzniku nemocí v neviditelném vnitřku, kde vytvářejí tzv. systémy, nebo oněmi nesčetnými pokusy o vysvětlení jevů spojených s nemocemi a nejvyšších příčin těchto jevů, které doposud zůstávaly vždy skryty, atd., a jejich zaobalováním do nesrozumitelných slov a záplavy abstraktních frází, které mají znít učeně, aby vyvolaly u nevědomého údiv, zatímco nemocný se marně dožaduje pomoci. Takovéhoho učeného blouznění (říká se tomu *teoretické léčitelské umění* a byly k tomu zřízeny dokonce profesury) jsme si už užili víc než dost, a je nejvyšší čas, aby ti, kdo se nazývají lékaři, konečně přestali klamat ubohé lidi žvaněním a naopak *začali* konečně *jednat*, tedy skutečně pomáhat a léčit.

jež na pacientovi rozpoznal, pokud jde o druh léku, který je pro daný případ z hlediska své účinnosti nejvhodnější (*volba léčebného prostředku*), o přesně potřebnou přípravu a množství tohoto léku (správné dávkování) a patřičný interval opakování dávky, pak musí dojít k uzdravení. A konečně, pokud lékař zná v každém jednotlivém případě překážky bránící uzdravení a dovede je odstranit tak, aby obnova zdraví byla trvalá, *dokáže jednat účelně a důkladně a je skutečným léčitelem.*

§ 4

Takovýto lékař současně zdraví udržuje, jestliže zná příčiny, které narušují zdraví a vyvolávají chorobu a jestliže jich zdravého člověka dokáže uchránit.

§ 5

Jakožto pomůcka při léčbě slouží lékaři údaje o nejpravděpodobnější *příčině* akutního onemocnění, stejně jako nejvýznamnější momenty z celého průběhu choroby u nemocí dlouhodobých. Na jejich základě pak může zjistit *základní příčinu*, která většinou spočívá v chronickém miasmatu. Přitom je nutno brát v úvahu rozpoznatelnou tělesnou konstituci pacienta (mnohdy dlouhodobě nemocného), jeho duchovní a psychický charakter, vlastnosti, způsob života a zvyky, jeho osobní a občanské vystupování a chování doma, věk a pohlavní funkce, jakož i další faktory.

§ 6

Pozorovatel nezatížený předsudky, který zná nicotnost mimosmyslových úvah (jež nelze doložit ze zkušenosti), vnímá i v pří-

padě, že nepatří k nejostrovtipnějším, na každé jednotlivé nemoci pouze ty změny, které lze zpozorovat zvenčí, smysly, a to změny ve stavu těla a duše, *příznaky nemoci, náhody, symptomy*, tedy odchylky od normálního, dřívějšího stavu člověka, jenž je nyní nemocný. Pacient je jednak vnímá sám, jednak je pozoruje jeho okolí a vidí je na něm i jeho lékař. Všechny tyto postřehnutelné znaky reprezentují chorobu v celém jejím rozsahu, což znamená, že společně tvoří skutečnou a jedinečnou a myslitelnou podobu nemoci.¹

§ 7

Protože u choroby, u níž nelze odstranit zjevnou příčinu, která ji působí nebo udržuje (*causa occasionalis*), nelze rozpoznat nic jiného než příznaky této choroby² - i s přihlédnutím k eventuální-

¹ Nevím tudíž, jak bylo možné, že u lože nemocného připadli lékaři - aniž by přitom co nejpečlivěji sledovali symptomy, z nichž by pak vycházeli při léčbě - pouze na to, že to, co lze na nemoci vyléčit, je nutno hledat pouze ve skrytém a nerozpoznatelném nitru. Arogantně a směšně přitom předstírali, že lze rozpoznat to, co se v neviditelném nitru změnilo, a nevěnovali nejmenší pozornost symptomům. Tvrdili, že se to dá opět napravit (neznámými!) léky, ba že něco takového lze nazývat jedinečnou a racionální léčbou.

Cožpak snad to, co lze na chorobě rozpoznat smysly v podobě příznaků, není pro léčitele nemocí samou? Onu duchovní podstatu, onu životní sílu, která nemoc vytváří, nemůže přece nikdy vidět. Není ostatně ani třeba vidět chorobu samu, ale pouze její chorobné příznaky, na jejichž základě lze léčit. Jakou *prima causa morbi* chce ve skrytém nitru stará škola ještě hledat, jestliže ony smyslově a zřetelně rozpoznatelné projevy nemoci, symptomy, které k nám promlouvají, jako předmět léčení zavrhnou a pohrdají jimi? Co jiného chtějí na nemocném léčit, ne-li tyto symptomy?

² Rozumí se, že každý rozumný lékař tyto příčiny nejprve odstraní; pak onen neblahý stav pomine sám od sebe. Takový lékař odstraní z pokoje silně vonící květiny, které vyvolávají bezvědomí a návaly hysterie, vytáhne z rohovky střepy vyvolávající záněty očí, uvolní příliš pevný obvaz na poraněném údu,